

Урядова уповноважена з
питань гендерної політики

Науково-дослідний
інститут публічного права

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

Гендерна політика в умовах воєнного стану: правовий вимір

Міжнародна науково-практична конференція

15 червня 2023 р.

ЮРИДИКА
ВИДАВНИЦТВО

УДК 305:34»364»(062.552)
Г34

Укладачі:
Верхотурова-Коновалова М., Козлова Ю.

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Науково-дослідного інституту публічного права
(протокол № 7 від 9.06.2023 року)

Г34 Гендерна політика в умовах воєнного стану: правовий вимір : збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції 15 червня 2023 р. Науково-дослідний інститут публічного права. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. – 346 с.

ISBN 978-617-8263-41-6

Видається в авторській редакції. Редакційна колегія організаційного комітету Урядової уповноваженої з питань гендерної політики та Науково-дослідного інституту не завжди поділяє погляди, думки, ідеї авторів та не несе відповідальності за зміст матеріалів, наданих авторами для публікації.

У виданні зібрані тези, подані на міжнародну науково-практичну конференцію «Гендерна політика в умовах воєнного стану: правовий вимір», які містять дослідження із проблем.

УДК 305:34»364»(062.552)

ISBN 978-617-8263-41-6 © Урядова уповноважена з питань гендерної політики, 2023
© Науково-дослідний інститут публічного права, 2023

Коба М., Коба О.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ
В НАЦІОНАЛЬНІЙ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ 85

Ковальчук І.

ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА: ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ 92

Корнева Т.

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 97

Коросташова І.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ
ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ:
ПИТАННЯ ВІДПОВІДНОСТІ КОМПЛЕКСНОМУ
ПІДХОДУ «GENDER MAINSTRIMING» 101

Кримець Л.

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ
ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ Збройних Сил УКРАЇНИ 105

Кріцак І.

ГРІХОВНА СВОБОДА ЧИ СВОБОДА БЕЗ ГРІХА
З КРИМІНОТЕОЛОГІЧНИХ/ДЕРЖАВНИЦЬКИХ ПОЗИЦІЙ:
ЯКИЙ ШЛЯХ ОБРАТИ? 108

Малетов Д., Жмаєва М.

ГЕНДЕРНО ОБУМОВЛЕНЕ НАСИЛЬСТВО
ЯК ПРОЯВ ПОРУШЕННЯ ПРИРОДНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ 117

Мелех Л.

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРИНЦИПУ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ
У ТРУДОВОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ
ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ 121

Меркулова В.

ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ ГЕНДЕРНОЇ
РІВНОСТІ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ 124

Мірошниченко М.

ПОНЯТТЯ «ГЕНДЕРНА ПОЛІТИКА»
У СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ВИМІРІ 127

Ковальчук І.

кандидат юридичних наук, доцент,
Білоцерківський національний аграрний університет

ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА: ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ

Гендерна рівність в економічному житті будь якого суспільства і результатах бізнес діяльності має вирішальне значення для стійкого економічного зростання держави. Хоча за останні півстоліття було досягнуто значного прогресу, гендерні розриви залишаються значним у глобальному масштабі через правові обмеження чи неправові перешкоди для доступу жінок до освіти, охорони здоров'я, фінансових послуг та ринку робочої сили.

Загалом, сприяння гендерній рівності у цих сферах відіграє важливу роль у підвищенні економічної продуктивності та зростання, посилюючи економічну стійкість та зменшення загальної нерівності доходів.

Макроекономічне значення гендерної рівності стає особливо гострим, якщо вивчити досвід соціально-економічних змін в результаті пандемії Covid-19, економічні наслідки якої були особливо згубними для жінок.

Оподаткування трудових доходів, ймовірно, є найважливішим аспектом оподаткування, який розглядається з гендерної точки зору, оскільки воно безпосередньо пов'язане з впливом на сім'ю, яка, у свою чергу, має великий вплив на особисті витрати та безпеку жінок.

Як відомо, середні доходи жінок нижчі, ніж доходи чоловіків у більшості країн, жінки заробляють у середньому на 20 відсотків менше, ніж чоловіки у валовому вираженні.

Гендерний розрив у доходах є повсюдним та є наслідком впливу низки факторів. У країнах з розвинутою економікою та країнах із економікою, що розвивається, валовий дохід жінок

становить у середньому лише 70 відсотків від доходу чоловіків; хоча ця частка коливається від 60 до 94 відсотків залежно від держави.

Гендерний розрив у доходах частково пояснюється різницею в оплаті праці, оскільки жінки в середньому отримують на 15 відсотків менше за годину роботи, ніж чоловіки. Гендерні розриви у сфері зайнятості також мають значення. У середньому жінки на 20 відсотків менше, ніж чоловіки, прагнуть до працевлаштування. І якщо вони працюють, то жінки працюють у середньому 85 відсотків від кількості годин, відпрацьованих чоловіками.

Розрив у доходах також відображається на якості робочої сили за рівнем доходу. Незалежно від їхнього сімейного стану, жінки, як правило, частіше мають часткову зайнятість та менше прагнуть до додаткового навчання.

Система оподаткування трудових доходів впливає на рішення про сім'ю та робочу зайнятість, що часто взаємопов'язано, з важливими гендерними наслідками. До ключових особливостей системи оподаткування, які впливають на рішення осіб і домогосподарств, належать прогресивність системи оподаткування, одиниця оподаткування; а також визначення бази оподаткування, зокрема, стосовно витрат, пов'язаних із роботою за наймом.

Більшість податкових систем ставляться до оподаткування доходів громадян по-різному залежно від того, скільки вони заробляють. У прогресивних системах оподаткування середня ставка податку зростає разом із доходом. Як зазначалося раніше, середній заробіток жінок на 20 відсотків нижчий, ніж заробіток чоловіків. Як наслідок, навіть за відсутності податків, пов'язаних із статтю, вплив буде різним для статей, оскільки їхні середні доходи неоднакові.

Гендерний розрив у доходах означає, що прогресивні системи оподаткування можуть як подолати загальну нерівність, так і зменшити гендерний розрив у чистих доходах. Серед країн, для

яких доступні дані, гендерні розриви в чистих доходах (за вирахуванням податків і внесків на соціальне страхування) приблизно на 1,5 відсоткових пункти менші, ніж у валовому вираженні в розвинених країнах. Однак у країнах з економікою, що розвивається, вплив дуже незначний. Загалом ці невеликі цифри також є результатом розмірів внесків на соціальне страхування, які часто не є прогресивними, і на них впливає оподаткування доходу.

У деяких країнах можна відокремити вплив прогресивних податків від внесків на соціальне страхування. Досвід цих країн показує, що податкова система порівняно з системою соціального забезпечення, відіграє більшу перерозподільну роль. Прямі податки зменшують дефіцит доходів жінок порівняно з доходами чоловіків приблизно на 1,4 відсоткових пункти в країнах з розвинутою економікою та приблизно на 0,3 відсоткових пунктів у країнах з економікою, що розвивається.

Прогресивність системи податку на прибуток може зменшити гендерну нерівність, забезпечуючи сильніші стимули до праці для жінок, які перебувають у нижній частині розподілу доходу, як на екстенсивному, так і на інтенсивному рівні. Як зазначалось раніше, жінки, як правило, надмірно представлені в нижній частині розподілу доходів.

У прогресивній системі бідніші особи, більшість з яких жінки, стикаються з нижчими граничними ставками податків і, отже, мають сильніші стимули працювати більше (інтенсивна маржа).

Отже, чим прогресивнішою є система оподаткування, тим вірогідніше, що чистий заробіток буде достатнім для покриття постійних витрат на працевлаштування, зокрема, на догляд за дітьми. Таким чином, більш прогресивна система підтримує участь жінок на ринку робочої сили. Прогресивніша система залучає більше доходів згори і, отже, може дозволити собі нижчі ставки податків для нижньої частини за тих самих доходів, що й система з пласкішим графіком ставок.

Податки можуть застосовуватися на індивідуальному рівні чи на рівні домогосподарства, що породжує різні варіанти податкової системи:

– Індивідуальне оподаткування просто означає, що податок кожної особи визначається на основі її власного доходу, незалежно від її сімейного стану. Будь-який спільний дохід (наприклад, від майна, що перебуває у спільній власності) повинен буде розподілятися між окремими подружжям, наприклад, шляхом його розділення.

– Оподаткування на рівні домогосподарства об'єднує доходи домогосподарства та підпорядковує їх комбінованому оподаткуванню. Зазвичай однакові податкові ставки застосовуються до самотніх громадян і домогосподарств, але існують різні підходи до встановлення порогових значень. Однією крайністю було б використовувати однакові пороги. Частіше пороги збільшуються для одружених порівняно з неодруженими, щоб врахувати той факт, що дохід охоплює двох осіб. Один із підходів (застосовуваний, наприклад, у Німеччині) полягає в подвоєнні всіх порогів, враховуючи, що двоє осіб мають спільний дохід. Але країни також можуть підвищити їх на меншу суму (наприклад, Сполучені Штати), що може призвести до штрафних санкцій за деякі доходи, тобто випадки, коли одруження підвищує ставку податку для сім'ї.

– Змішані системи. Існують різні форми змішаних систем, які поєднують аспекти індивідуального оподаткування та оподаткування домашніх господарств. Загальним підходом для країн є застосування індивідуального оподаткування з елементами сімейної системи, як-от виплати подружжю, які часто залежать від доходу подружжя, що не перевищує встановленого ліміту. Так само можуть бути надбавки на дітей доступні на рівні домогосподарства або можуть бути дозволені для вибору серед подружжя. Також можливо, що в країнах із системами, що базуються на домогоспо-

дарствах, економія податків від спільного адміністрування поступово припиняється для пар із вищими доходами.

Отже, з точки зору гендерної рівності, незрозуміло, чи краще оподаткування фізичних осіб чи домогосподарств. З одного боку, оподаткування на рівні домогосподарств забезпечує рівне ставлення до домогосподарств, незалежно від того, як доходи розподіляються між подружжям. З іншого боку, якщо система оподаткування не є єдиною, оподаткування на рівні домогосподарств створює нерівність між особами з однаковим рівнем доходів, оскільки їхні податкові зобов'язання також залежать від того, чи вони одружені, і від доходу їх членів сім'ї. Історично склалося так, що коли презумпцією сім'ї був працюючий чоловік із дружиною, яка сиділа вдома, і кількома дітьми, оподаткування домогосподарств розглядалося як спосіб принести користь сім'ям, щоб заохотити шлюб і народжуваність.

З точки зору пропозиції робочої сили, ключовим аспектом є те, що оподаткування домогосподарств загалом підвищує податкові ставки для вторинних доходів і знижує їх для основних. Виняток становлять системи єдиної ставки або пари, в яких обидва партнери належать до однієї податкової категорії, навіть якщо вони не одружені.

Список використаних джерел:

1. Atkinson, Anthony B., Alessandra Casarico, and Sarah Voitchovsky, 2018, «Top Incomes and the Gender Divide,» *Journal of Economic Inequality* 16(2): 225-256.
2. Besamusca, J., K. Tijdens, M. Keune, and S. Steinmetz, 2015, «Working Women Worldwide. Age Effects in Female Labor Force Participation in 117 Countries,» *World Development* 74: 123-141
3. Bick, A. and N. Fuchs-Schündeln, 2018, Taxation and Labour Supply of Married Couples across Countries: A Macroeconomic Analysis, *Review of Economic Studies* 85(3): 1543–1576.

4. Blau, Francine D. and Lawrence M. Kahn, 2017, «The Gender Wage Gap: Extent, Trends, and Explanations,» *Journal of Economic Literature*: 55 (3): 789-865.

5. Fabrizio, Stefania, Anna Fruttero, Daniel Gurara, Lisa Kolovich, Vivian Malta, Marina M. Tavares, and Nino Tchelishvili, 2020, «Women in the Labor Force: The Role of Fiscal Policies,» *IMF Staff Discussion Notes* No. 20/03.

6. Komatsu, Hitomi, Alemayehu A. Ambel, Gayatri Koolwal, and Manex Bule Yonis, 2021, «Gender and Tax Incidence of Rural Land Use Fee and Agricultural Income Tax in Ethiopia,» *Policy Research Working Paper* 9715, World Bank, Washington, DC.

7. Schechtl, M, 2021, «The Taxation of Families: How Gendered (De) Familialization Tax Policies Modify Horizontal Income Inequality. *Journal of Social Policy*, First View

8. World Bank, 2021, «Women, Business and the Law 2021,» Washington, DC.

Корнева Т.

кандидат юридичних наук, доцент,
Навчально-науковий інститут права,
Національного університету
водного господарства та природокористування

**ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Під час воєнного стану роль державної політики та бюджетних програм у ліквідації гендерних проблем та викликів неймовірно зростає. Досягнутий прогрес і заходи, які вже були здійснені